

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Conuelluntur fundamenta prioris sententiæ. c. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

angelis, qui peccaturi erant, sicut de his, qui erant perseveraturi: de utrisque enim ratio probat. Quod vero afferebatur pro prioris sententia in prima ratione posita in 1. cap. nihil valet: nam quamvis homo suapte natura sentiat carnis rebellionem contra spiritum, quam angelus non sentit: inde non sequitur, hominem potius, quam angelum in iustitia, & sanctitate fuisse creatum; Nam sanctitas animæ non tollebat in primo parente hanc carnis rebellionem, ut 1.2. disputat. 12. cap. 7. ostendimus; sed peculiaris Dei protectio & cura. Hac igitur ratione, ut magis succurreretur homini tanquam magis indigenti, non fuit necesse creati in sanctitate & iustitia, sed in quadam naturæ integritate, quæ ex illa Dei peculiaris protectione proveniret, non ex statu sanctitatis, quæ sine iustitia & sanctitate apud Deum esse posset.

CAPVT IV.

Connelluntur fundamenta prioris sententia.

15.
*Responsio
aliquorum
ad testimo-
nium Ioan-
nis Papæ re-
ijciunt.*

Reliquum est, ut fundamenta prioris sententia i. e. allata euertamus. Et primum quidem testimonia, quæ pro illa afferuntur, vero sensu explicemus: deinde rationes diluamus. Ex testimonijs autem primum erat Ioannis Papæ, cuius verba nonnulli Scholastici cum glossa in eo cap. ita exponunt, ut Ioannes loquatur de charitate consummata patriæ, quam dæmon non habuit: non autem de charitate viæ. Huic tamen responsio duo obstant; alterum est, quod Ioannes non dixerit, quam, nempe charitatem, dæmon non habuit; sed quia nequiuisset habere: hoc autem sicut videtur falsum de charitate viæ; sic etiam de charitate patriæ: nam sicut reuera habuit charitatem viæ potuit etiam habere charitatem patriæ, ad quam cōtenderat. Alterū est, quia de eadem charitate, quam dæmones hominibus auferre, & impedire moliantur, dixit; *Quam nequiuisset habere*, hæc autem est charitas absolute & in vniuersum, siue illa sit viæ, siue patriæ. Quod si illam literam sequamur, quam citauimus in prædicto testimonio, de quavis charitate difficile est prædictum testimonium intelligere; nam dæmon ita non habuit, non retinuit charitatem viæ, aut non est consequutus charitatem patriæ, ut tamen illam potuerit habere, retinere & adipisci; atqui Ioannes prædictis verbis dixit, *quam*, scilicet charitatem, *nequiuisset habere*; ergo difficile adhuc est, de quavis charitate verba illa intelligere. Et quamvis diceremus, dæmonē non habuisse charitatem in via prima sui conditione, quia nullam ad illam habuit præuiam vocationem & gratiam; non possemus hoc modo verba Ioannis interpretari; nam, cum de dæmone inquit, quā nequiuisset habere, vitio ipsius dæmonis tribuit, quod gratiam non habuerit, ex qua etiam parte difficile redditur prædictum testimonium; quia si vitio suo non habuit charitatem, consequitur, potuisse illam habere; alioquin nec vitio illius tribui posset, quod eam non habuisset.

16.
*Emendata
lectio illius
decretalis
Ioan. Papæ.*

Quare existimo, clariorem sensum illius decretalis esse, si non ponatur verbum, *nequiuisset*, præteriti temporis, sed verbum, *nequit*, quod est præsentis, ut in aliquibus codicibus habetur; & ita verissimū est de charitate in genere, dæmonem non posse nunc habere charitatem, quia omni gratiæ auxilio destitutus est, ut disp. 239. videbimus. Aut si verbum, *nequiuisset*, ponatur in præterito, impo-

ARTIC. III.

tentiam hanc dæmonis intelligere debemus consequentem, quæ non tollit arbitrium, ut late ostendimus disp. 98. & 80. cum enim dæmon non habuerit congruā vocationem, ut in charitate permaneret; impotentia consequenti non potuit charitatem habere; tunc autem verbum, habere, non debet significare vtumque consequi, sed retinere, quod semel habitum est.

Secundū testimonium fuit Angelicorum mentem iam satis explicimus c. 1. & ostendimus illis quibus in locis circa hanc difficultatem dubium mansisse. Tertium testimonium, quod est Gregorij, explicare debet de gratia & charitate consummata: nam cum hic Doctor eodem c. plane dicat, angelos omnes in charitate fuisse creatos; cum postea dicit, dæmones habuisse foramina præparata, ut cum alijs charitate conducerentur; intelligi debet de consummata, & ideo dicit, dæmonē fuisse quidem capacem charitatis, quam significat aurum, & hoc est, habuisse foramina præparata, sed noluisse hoc aurum charitatis repleri, ut perperuo cum alijs angelis conduceretur: repleri autem charitatis aurum est in charitate confirmari, ut iam deinceps separari ab alijs non possit: quod ipsum conceditur beatis. De sensu autem illius loci Ezech. 28. *Tu signaculum similitudinis Dei*, quod huiusdem explicat Gregor, dicimus disp. 236. c. 4.

Quartum testimonium est Iob 4. cap. iuxta lectionem Hebraicam, ex quo leue quidem argumentum desumi potest; nam nostri vulgata, cui tanquam regulæ standum est, ita habet; *Et in angelis suis reperit prauitatem*, ex quibus verbis probari non potest, Angelos malos non fuisse in gratia creatos. Ceterum, etiam iuxta textum Hebraicum legamus; *Et in Angelis suis non reperit laudem*; nihil inde probari poterit: nam in Hebræo pro laudem, est, *Tabalah*, quod aliqui conuertunt, lumen, splendorem, alij vero habilitatem. Quod si verbum pro verbo ex Hebræo relas testimonium illud sic legendum est, *Seruis suis non credit, pro eo, quod in vulgata legitur, Eius qui seruiunt ei, non sunt stabiles*. Sequitur deinde in eodem textu Hebræo; *Et in Angelis suis ponit laudes, des, stabilitatem*, pro eo quod est in vulgata, & in *angelis suis reperit prauitatem*. Neque enim legitur conuersione, ut citatur, nempe, *non ponit*, sed affirmatiue, *ponit*. Sensus autem est quod priorem illam partem, *seruis suis non credit*, hoc est, hominibus; aut, sicut vertit Chaldaicus, *prophetis non credit arcana & consilia sua*; quia fideles eos non reputat, quibus omnia sua arcana & secreta consilia digne committat; quem sensum habere possunt verba vulgata; *Eius qui seruiunt ei, non sunt stabiles*, hoc est, non sunt fideles, quibus committat Deus omnia secreta consilia sua. Aut certe pars illa, *qui seruiunt ei*, potest referri etiam ad Angelos; ut ita sit repetitio, quando dicitur, *Et in angelis suis*, etc. aut si prior pars ad homines, & posterior ad angelos referatur, idem sensus est. Cum autem dicitur in textu Hebræo, *Et in angelis suis ponit stabilitatem*, idem significat, quod de hominibus dixerat, nempe Deum non credere angelis omnia consilia & secreta sua, quia scit eos infirmos esse: ac si diceret, ut interpretatur Eugubinus in illud cap. de in angelis suis ponit, hoc est, deprehendit stabilitatem, seu prauitatem, quod non debet intelligi, *Reperit prauitatem*, quod non debet intelligi de prauitate peccati, sed de imbecillitate naturæ, ob quam

19.
*Satis pro-
prie a re-
ijciunt.*

20.
Secundum.

ob quam non debeat Deum credere illis omnia secreta sua. Aut si interpretemur verbum Hebraicum *תהלה* *Tahalah*, lucem (vtrumque enim significat) sensus est, cum angeli ex se nihil sint, scientia & lumen eorum à Deo est, qui eis sua mysteria reuelat. Quod si cum negatione legamus hoc modo, Et in Angelis suis non ponet lumen, ita, vt prior negatio, quæ est in priori parte illa, Ecce seruis suis non credit, repetatur, sensus eodem redit, ac si dicat, Et Angelis suis non reuelauit abscondita consilij sui: quod est, non ponere in illis lumen, nempe reuelationis. Hic autem sensus optime coheret cum præcedentibus, dixerat enim: Nunquid homo Dei comparatione iustificabitur, aut scilicet suo purior erit vi? ac si dicat, minime. Id quod sequentibus verbis optime confirmat hoc modo, Ecce seruis suis non credit, &c. quibus ostendit creaturam etiam spiritualium, vt Angelorum, imbecillitatem comparatione Dei: cum ipsis etiam Deus non committat secreta consilia sua.

19. Ad primam vero rationem respondeo, primum parentem fuisse in gratia conditum, vt c. præced. probatum est. Quare mirum esse non debet, si dicamus, Angelum etiam in gratia fuisse creatum. Neq; vero August. loco allegato in prima ratione dixit, beatorem esse iustum hominem in hoc statu, quam primum parentem in paradiso quoad spem futuræ vitæ, vt falso referunt auctores prioris sententiæ, sed dixit hoc modo: Quantum itaque pertinet ad delectationem presentis boni, beatior erat primus homo in paradiso, quam quilibet iustus in hac infirmitate mortali; quantum autem ad spem futuri boni, beatior quilibet in quibuscumque cruciatibus corporis, cui non opinatione, sed certa veritate manifestum est, sine fine se habiturum omni molestia carentem societatem Angelorum in participatione summi Dei, quam erat ille homo sui casus incertus in magna illa felicitate paradisi. Hæcenus August. quibus verbis non comparat quemcumq; iustum cum primo parente, quia primus parens non habuerit gratiam & sanctitatem coram Deo, quam diu fuit in paradiso, sed eos soli comparat, quod spectat ad certitudinem de futura perseuerantia in bono, & in felicitate. Neque etiam asserit, hominem iustum in hac vita esse certum de sua perseuerantia, de qua non fuit primus Adamus, sed eos iustos huius status esse beatiores, qui etiam si in cruciatibus sint, reuelatione tamen didicerunt & certi sunt de futura sua perseuerantia: nec enim tam curat August. eo loco de statu delectabili & iucundo omni carenti molestia, quam de iustitia, & de certitudine perseuerantia: in ea ad constituendum hominem beatum.

20. Ad secundam rationem respondeo, quamquam angelus fuit creatus in gratia, non cognouisse euidenter statum suum; quia mysteria gratiæ nō sunt ei euidenter nota, habuisset tamen certissimam notitiam illius; aut si habuit euidentiam, quia euidenter cognoscere posset actum charitatis, quo Deum prosequeretur: tamen cum non habuerit charitatem & dilectionem Dei ex clara ipsius visione, non ita firmus erat in charitate, vt ab ea dimoueri non posset amore contrario: quia efficacius illi poterat representari propria excellentia, eo, quod per fidem reuelabatur diuina bonitas, quæ ipsum ad charitatem Dei mouebat: sola autem charitas orta ex visione clara bonitatis Dei, quæ sic apparet sub omni ratione boni, etiam in exercitio ipso, ab amore contrario superari non

potest, vt disput. 231. cap. 4. videbimus, ad tertiam rationem, quare post primum meritum non statim demones acceperunt gloriæ beatitudinem; & vtrum boni post vnum meritum illam fuerint consequuti, an post plura, dicemus disput. seq. cap. 10.

DISPUT. CCXXVIII.

An omnes angeli in sanctitate & iustitia æquali fuerint creati.

Angelos propria operatione ex gratia dispositos fuisse ad iustificationem, verior sententia est, 6. 1.

Angeli conaturali dignitate perfectiores maiorem à Deo gratiam consequuti sunt, c. 2.

Prædicta doctrina quibusdam notationibus illustratur, c. 3.

CAPUT I.

Angelos propria operatione ex gratia dispositos fuisse ad iustificationem, verior sententia est.

DE inæqualitate gratiæ Angelorum disputat S. Doctor in hac quæst. art. 8. de qua nos in hac disput. tractare decreuimus, quod materiæ præcedentis disputationis connexa videatur: Primum autem de dispositione Angelorum ad gratiam. Circa quam inter eos Theologos, qui docent, angelos in sanctitate & iustitia apud Deum creatos fuisse, non satis certum est, an dispositi fuerint Angeli ad iustificationem suam propria aliqua operatione ex auxilio gratiæ prouenienti, ex cuius dispositionis inæqualitate definiti solet ipsius sanctitatis & gratiæ gratum facientis inæqualitas. Nam Capreol. in 2. d. 4. q. 1. art. 3. ad 1. contra 4. Capreol. conclus. & ad 1. contra quintam, & aliqui Thomistæ affirmant, Angelos quidem in primo instanti sui esse, fuisse iustificatos, sed nullam habuisse dispositionem ad iustificationem. Eorum vero ratio est, quia sicut docet S. Thom. q. 16. de malo art. 4. Ad 3. S. Thom. operationes Angeli talem inter se debent ordinem habere, vt prius sint naturæ & sine gratia quam supernaturales seu ex gratia: atqui nulla operatio non procedens ab auxilio gratiæ potest esse dispositio ad gratiam, vt manifeste probauimus superius disput. 91. cap. 11. & seqq. ergo si Angelus in primo instanti fuit creatus in gratia gratum faciente & sanctitate, illam non habuit ex propria dispositione: quia tunc non potuit habere aliam operationem, quam naturalem, & non ex auxilio gratiæ. Huic sententiæ fauere etiam debet Alexander, si defendere velit, Angelum in gratia fuisse creatum: vtrumque enim problematice docet: ipse enim iuxta doctrinam, quam etiam sequitur 2. p. q. 29. m. 1. art. 7. affirmare debet, in primo instanti non potuisse Angelos operari, quia, vt docet in solutionibus argumentorum, non potest eadem res in eodem instanti producti & operari. In quo ex parte amplectitur ipse sententiam Hugonis de S. Victore in summa scientiarum, tract. 2. cap. 2. vbi docet, nullam rem posse libere operari in primo instanti sui esse. Id ipsum cogeretur asserere Henricus, si diceret Angelos fuisse in sanctitate & iustitia creatos: quia etiam sentit quod lib. 8. q. 10. Angelum non potuisse in primo instanti peccare, nec mereri, nec libere operari: si autem habuisset aliquam dispositionem, debuisset esse libera: de quorum opinione quod attinet ad liberam operationem in primo instanti rei, diximus supra disput. 68. c. 6. & dicemus disput. 236. c. 3.

Ego